2026-2027 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI

10. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ORTAK YAZILI MAZERET PROVASI

Okul adı:		**Ders:** Türk Dili ve Edebiyatı	**Tarih:**
Adı Soyadı:	**Sınıfı / Şubesi:**	**Numarası:**	**Puan:**

Nasıl puanlatılır?

1. Cevabını her şıkkın altındaki, etiketli (ör. **1a**) kutuya yaz.
2. Bitirince her sayfanın fotoğrafını çek: düz, aydınlık, sayfanın tamamı görünsün.
3. Son sayfadaki kodu okut, fotoğrafları yükle.
4. Yazın metne çevrilir; kontrol et ve puanlat.

Tablette ya da bilgisayarda doğrudan yazabilirsin: digikamp.com/ortak-yazili/10-sinif-edebiyat/prova/10-sinif-edebiyat-mazeret

METİN 1 — KOŞUK

Dağlar yeşil donandı Kırlar çiçeğe kandı Kuşlar ötüp uyandı Bahar geldi erlere
Erler atlara bindi Doğan bileğe indi Tilki inine sindi Ün saldılar ellere
Büyük ateş yakıldı Etler şişe takıldı Kımızlar paylaşıldı Pay düştü güçsüzlere
Yaşlı başa oturdu Gençler ayakta durdu Ozan kopuza vurdu Söz aktı gönüllere

Özgün metin (prova için koşuk biçiminde, günümüz Türkçesiyle yazıldı; sığır ve şölen törenlerinde söylenen koşukların yapısı örnek alınmıştır).

1. soru — 14 puan

Metin 1'i okuyunuz.

a) Metinde anlatılan olayları oluş sırasına göre yazınız (en az üç olay).

1a

b) Metnin ana duygusunu yazınız.

1b

c) Metnin söylendiği toplumun önem verdiği iki değeri, üçüncü ve dördüncü dörtlüklerdeki dizelere dayanarak yazınız.

1c

ç) "Kırlar çiçeğe kandı" dizesindeki söz sanatının adını yazınız ve bu sanatın dizede nasıl yapıldığını açıklayınız.

1ç

2. soru — 15 puan

Metin 1, İslamiyet öncesi Türk edebiyatının koşuk türüne uygun biçimde yazılmıştır.

a) "Ozan kopuza vurdu" dizesini hecelerine ayırarak şiirde kullanılan ölçüyü belirtiniz.

2a

b) Şiirin nazım birimini yazınız. Birinci ve ikinci dörtlüklerin kafiye düzenini harflerle gösteriniz.

2b

2. soru (devam)

c) Şiirdeki yüklemlerin (çekimli fiillerin) zaman bakımından ortak özelliğini ve dizelerin cümle yapısını belirleyiniz. Bu dil özelliklerinin anlatıma nasıl bir etki kattığını açıklayınız.

2c

METİN 2 — DADALOĞLU, "FERMAN PADİŞAHIN" KOŞMASINDAN İKİ DÖRTLÜK

Kalktı göç eyledi Avşar elleri Ağır ağır giden eller bizimdir Arap atlar yakın eder ırağı Yüce dağdan aşan yollar bizimdir

Belimizde kılıcımız Kirmani Taşı deler mızrağımın temreni Hakkımızda devlet etmiş fermanı Ferman padişahın dağlar bizimdir

Sözlük: ırak: uzak · Kirmani: Kirman işi, değerli kılıç · temren: okun ya da mızrağın ucundaki sivri demir · ferman: padişah buyruğu

Dadaloğlu (19. yüzyıl, Avşar boyundan halk şairi). Halk ağzından derlenen metnin farklı derlemelerde söyleyiş ayrılıkları vardır.

3. soru — 15 puan

Dadaloğlu, 19. yüzyılda Çukurova ve Toroslar'da yaşayan konar-göçer Avşar boyunun şairidir. Yaşadığı dönemde devlet, bölgedeki konar-göçer toplulukları yerleşik hayata geçirmek için düzenlemeler yapmış; bu düzenlemeler bazı boylarda tepkiyle karşılanmıştır.

Metin 2'yi bu bilgiyle birlikte okuyunuz.

a) Metinden, Avşar boyunun yaşam biçimini gösteren iki ipucu yazınız ve bu yaşam biçiminin adını belirtiniz.

3a

3. soru (devam)

b) "Hakkımızda devlet etmiş fermanı / Ferman padişahın dağlar bizimdir" dizelerini yukarıdaki tarihsel bilgiyle ilişkilendirerek açıklayınız. Şairin bu buyruk karşısındaki tutumunu belirtiniz.

3b

c) Her iki dörtlüğün sonunda "bizimdir" sözünün tekrarlanmasının şiirin anlamıyla ilişkisini açıklayınız.

3c

4. soru — 14 puan

Metin 2'yi okuyunuz.

a) Şiirde konuşan kişinin boyu adına taşıdığı iki duygu ya da tutumu, her birini bir dizeyle destekleyerek yazınız.

4a

b) "Taşı deler mızrağımın temreni" dizesindeki söz sanatının adını yazınız ve bu sanatın dizede nasıl yapıldığını açıklayınız.

4b

4. soru (devam)

c) "Arap atlar yakın eder ırağı" dizesinde anlamca karşıt iki sözcüğü ve bu karşıtlıkla yapılan söz sanatının adını yazınız. Bu dizenin, konar-göçer yaşamda atın önemi hakkında ne sezdirdiğini açıklayınız.

4c

METİN 3 — NİNNİ

Dandini dandini dastana Danalar girmiş bostana Kov bostancı danayı Yemesin lahanayı

Anonim ninni (Anadolu'da yaygın; derlemelerde farklı söyleyişleri vardır).

5. soru — 12 puan

Metin 3'ü okuyunuz.

a) "Bostan" sözcüğünün anlamını ninnideki ipuçlarından yararlanarak tahmin ediniz. Tahmininizde yararlandığınız bir ipucunu yazınız.

5a

b) "Bostancı" sözcüğünün anlamını tahmin ediniz. Bu tahmine hem sözcüğün yapısından hem de ninnideki bir ipucundan hareketle nasıl ulaştığınızı açıklayınız.

5b

c) "Dandini" sözcüğünün ninnide bir şeyi adlandırmak için değil, başka bir amaçla kullanıldığı düşünülmektedir. Ninninin kimin için ve hangi durumda söylendiğini göz önünde bulundurarak bu sözcüğün ninnideki işlevini tahmin ediniz.

5c

6. soru

15 puan

Metin 1 (koşuk) ile Metin 2'yi (koşma) aşağıdaki ölçütlere göre karşılaştırınız. Cevabınızı tabloyu kâğıdınıza çizerek ya da her ölçütü ayrı bir madde olarak yazarak veriniz.

Ölçüt	Metin 1 (koşuk)	Metin 2 (koşma)
Türün ait olduğu dönem ve söylendiği ortam	?	?
Türün geleneğinde söyleyeninin belli olup olmaması	?	?
Metinde ağır basan duygu ya da tutum	?	?

Ayrıca iki metnin yansıttığı ortak yaşam biçimini, her iki metinden birer ipucuyla yazınız.

6

7. soru

15 puan

Okulunuzda "Büyüklerimizin Dilinden" adlı bir sözlü kültür kitapçığı hazırlanıyor. Öğrenciler, aile büyüklerinden dinledikleri ninni, türkü, mani ve masalları derleyip kitapçığa ekleyecek.

Kitapçığın giriş sayfası için başlığı olan 5-8 cümlelik bir paragraf yazınız. Paragrafınızda:

- sözlü kültür ürünlerinin derlenip yazıya geçirilmesi gerektiğini ve bunun bir gerekçesini açık bir biçimde ifade ediniz,
- büyüklerden duyulan sözlerin zamanla kaybolabileceğini doğrudan söylemeden, bir imge ya da durum betimlemesiyle sezdiriniz (örtük ileti),
- paragrafınıza uygun bir giriş ve bitiş cümlesi kullanınız.

7

Bitirdin mi? Kodu okut, sayfaların fotoğrafını yükle.

Yazın metne çevrilir; kontrol edip puanlatırsın. Her soru MEB ölçütleriyle tek tek puanlanır, eksik kalan kısmı ve tam puanlık cevabı görürsün. Her dersten bir 1. yazılı provası ücretsiz.

digikamp.com/ortak-yazili/10-sinif-edebiyat/prova/10-sinif-edebiyat-mazeret

Bu prova MEB ODSGM'nin yayımladığı konu-soru dağılımına göre hazırlanmıştır; resmî sınav sorusu değildir. Çoğaltılabilir, sınıfta ücretsiz kullanılabilir. DigiKamp · digikamp.com